

Koninkrijk Comm. der
land
25 FEB 1976
Class. no.

VERTROUWELIJK

MAANDOVERZICHT

No. 1 1976

BINNENLANDSE VEILIGHEIDSDIENST

B I N N E N L A N D S E V E I L I G H E I D S D I E N S TV E R T R O U W E L I J K

Maandoverzicht nr. 1 - 1976
(Tijdvak van 1-1-1976 t/m 31-1-1976)

I N H O U D

Nr. 1265.832

	Blz.
De internationale betrekkingen van de CPN	1
Algemeen Nederlands Jeugdverbond	5
Een nieuwe anti-imperialistische mantelorganisatie	6
Partido Comunista de España	8
Frente Revolucionario Anti-Fascista y Patriota (FRAP)	10
Joegoslavische ontwikkelingen	12

De internationale betrekkingen van de CPN

Hoewel zich steeds nieuwe ontwikkelingen voordoen in het proces naar normalisering van de betrekkingen van de CPN met de internationale communistische beweging, is het nog niet echt duidelijk hoe de CPN-leiding zich de uitkomst daarvan voorstelt. In elk geval wil de CPN zich blijkens recente uitlatingen niet zonder meer laten indelen bij een van de internationale "stromingen".

Een redelijke verstandhouding met de CPSU wordt door de CPN-leiding als voorwaarde beschouwd voor een vruchtbare internationale samenwerking. Door een artikel van oud-CPN-voorzitter P. de GROOT in De Waarheid (d.d. 29-1-1976) is mogelijk één van de controverses tussen CPN en CPSU uit de weg geruimd. Het artikel is een bespreking van een in de Sowjet-Unie uitgegeven standaardwerk over de Tweede Wereldoorlog, waarvan tot dusverre vier delen zijn verschenen. De GROOT wekt de suggestie het met de Sowjet-beoordeling van de aanloop tot en het karakter van de oorlog geheel eens te zijn, door te zwijgen over zaken, die in het verleden tot scherpe meningsverschillen tussen CPN en CPSU aanleiding hebben gegeven, zoals m.n. de beoordeling van de Komintern-politiek en het MOLOTOW-Von RIBBENTROP-pact. Het is nu de vraag of ook de CPSU de polemiek over dit onderwerp hiermee als afgedaan wil beschouwen.

Bij het opbouwen van een redelijke relatie met de CPSU kan de CPN-leiding zich aan contacten met Sowjet-Ambassade-functionarissen niet onttrekken, omdat dezen veelal als trait-d'union fungeren. Nadat de heer De GROOT in oktober 1975 al een bezoek aan de Sowjet-Ambassadeur had gebracht, heeft in januari 1976 ook CPN-voorzitter H. HOEKSTRA - voor het eerst in vijf jaar - daar een bezoek gebracht. Waarschijnlijk hield het verband met een uitnodiging voor het CPSU-congres, dat eind februari wordt gehouden.

De CPN-leiding toont ten aanzien van de CPSU een aanzienlijk tolerantere houding dan ten aanzien van andere communistische partijen. Het bestaan van politieke gevangenen in de Sowjet-Unie, dat in de "burgerlijke" pers en ook bij andere West-Europese partijen nogal wat aandacht krijgt, wordt door de CPN genegeerd. Eventuele vragen in die richting worden ontwijkend beantwoord. De slechte oogstresultaten in de Sowjet-Unie, in het verleden in De Waarheid toegeschreven aan mis-

slagen van de Sowjet-bureaucratie, worden nu in navolging van de Sowjet-pers geweten aan de slechte weersomstandigheden. Andere partijen zijn nu voor de CPN het middel om van haar autonomie blijk te geven. In een brief aan de Joegoslavische Liga van Communisten heeft CPN-voorzitter HOEKSTRA zich beklagd over het feit, dat in een onlangs verschenen boekwerk, dat is samengesteld uit de bijdragen van de communistische partijen, die deelnamen aan een van 9 tot 11 april 1975 in Belgrado gehouden conferentie over de relatie tussen Europese landen en ontwikkelingslanden, een tweetal passages, uitgesproken door de CPN-vertegenwoordiger, ontbreekt. Beide passages gingen over de houding van de "revisionisten" ten aanzien van Indonesië en de communistische partij van Indonesië (PKI). HOEKSTRA verlangde, dat alsnog corrigerende maatregelen genomen zouden worden. De Joegoslavische Liga stelde in haar antwoord, dat de bewuste passages waren weggelaten, omdat de samenstellers van het boekwerk van mening waren, dat zij buiten het kader van het onderwerp vielen.

De Waarheid, die deze correspondentie publiceerde, tekende hierbij aan, dat een dergelijke redenering te perend is voor een gedahtengang, die meer uitgaat van bureaucratisch-diplomatieke overwegingen dan van betrokkenheid bij de strijd van de massa's in de neo-koloniaal onderdrukte landen.

De CPN heeft voor het eerst publiekelijk aandacht besteed aan de voorbereidingen van de paneuropese communistische conferentie, die zich al meer dan een jaar voortslepen. Aanleiding daarvoor was een communiqué, dat in Oost-Berlijn werd uitgegeven na afloop van een tiendaagse bijeenkomst van de commissie, die een conferentie-document moet opstellen. De Waarheid (van 24-1-1976) merkte schamper op, dat er blijkbaar opnieuw (alsof er in De Waarheid al ooit eerder iets over was geschreven) geen overeenstemming werd bereikt over een document voor een conferentie, die al in de eerste helft van 1975 had moeten worden gehouden. Aan de voor communisten toch belangwekkende discussies over de geschilpunten, die op de voorbereidingsbijeenkomsten aan de orde komen, heeft De Waarheid nog geen woord gewijd, wellicht uit vrees dat binnen de CPN een discussie over deze zaken op gang zou komen. De CPN-leiding heeft de leden ook in onwetendheid gelaten omtrent de aanwezigheid van een CPN-waarnemer bij een werkbijeenkomst

van Westeuropese communistische partijen, die op 10 december 1975 in Parijs werd gehouden en bedoeld was om de balans op te maken van de resultaten van acties, waartoe op voorgaande bijeenkomsten (die volgden op de conferentie van Brussel in januari 1974) was besloten. Voorzover bekend, werd door de CPN alleen deelgenomen aan de eerste bijeenkomst in dit kader, namelijk die van Brussel, en niet aan de bijeenkomsten die daarop volgden.

De berichtgeving rond het overlijden van de Chinese premier TSJOE-EN-LAI maakte duidelijk, dat de CPN aan de CPSU geen concessie wil doen voor wat betreft de beoordeling van de Chinese communistische partij. Fractie leider M. BAKKER stelde in zijn toespraak tijdens de CPN-nieuwjaarsbijeenkomst in Amsterdam op 10 januari de Chinese partij op één lijn met de partijen van de Sowjet-Unie, Korea en Vietnam.

Met sommige communistische partijen van West-Europa, waarmee de CPN nog wel incidentele contacten onderhield toen de verhouding tot de CPSU op een dieptepunt was aangeland, lijkt de verstandhouding er niet beter op te worden nu deze partijen min of meer openlijk revolteren tegen de CPSU en zich naar het oordeel van de CPN te zeer van de communistische leer verwijderen. In de artikelenreeks, die J. IJISBERG, lid van het Dagelijks Bestuur van de CPN, heeft gewijd aan het bezoek dat hij met De GROOT in november 1975 aan Portugal bracht, worden de communistische partijen van Italië en Spanje gekritiseerd, omdat zij het de Portugese communistische partij lastig maken met hun kritiek op de politiek van die partij.

De CPN blijkt zich ook niet erg te kunnen vinden in de opvattingen van de Spaanse communistenleider S. CARILLO, die in Franse en Italiaanse dagbladen heeft verklaard, dat er geen gemeenschappelijke lijn kan bestaan voor Oosteuropese staatspartijen en communistische partijen in kapitalistische landen. De CPN gaan die opvattingen veel te ver. Evenmin is de CPN gelukkig met de opvattingen van de Italiaanse en de Spaanse partij ten aanzien van de EEG. Ook met de discussie in de Franse communistische partij over afschaffing van het begrip "dictatuur van het proletariaat" zal de CPN weinig ingenomen zijn. Weliswaar komt deze term in het van 1952 daterende CPN-beginselprogramma niet meer voor, maar daaraan is geen principiële discussie over de inhoud ervan voorafgegaan. Bovendien wordt de term "dictatuur van het proletariaat"

bij de scholing gewoon gebruikt, waarbij aan de klassieke inhoud ervan niets wordt afgedaan.

Soms lijkt het alsof de CPN ondanks zichzelf, door de ontwikkelingen die zich in de opvattingen van de Westeuropese communistische partijen voordoen, ideologisch dichter komt te staan bij de CPSU-opvattingen dan de partijen, die zij vroeger altijd een te afhankelijke opstelling tegenover Moskou heeft verweten. Daardoor dreigt zij opnieuw in internationaal opzicht in een isolement verzeild te raken.

* *
*

Algemeen Nederlands Jeugdverbond

In de maand januari werd door het ANJV, in samenwerking met andere organisaties en groeperingen, de organisatie van acties tegen de jeugdwerkloosheid en voor verbetering van de positie van werkende en werkloze jongeren voorgezet.

Eind januari vond in dit kader in Beerta een manifestatie plaats, die door ongeveer 150 jongeren werd bijgewoond, terwijl in de komende tijd soortgelijke evenementen op stapel staan in Amsterdam, Sittard, Rotterdam, Groningen, Zaandam, Beverwijk, Helmond en Gouda.

Volgens de landelijke voorzitter van het ANJV, Johan BOSMA, staat het vast dat de diverse manifestaties een "golf van acties" in het land zullen veroorzaken, die eventueel zal uitmonden in een grote landelijke manifestatie.

Naast deze activiteiten heeft het ANJV zich beijverd voor de "bevrijdingsstrijd" in Angola. In dit kader werd in Groningen een "Comité Jongeren voor Angola" opgericht. In dit comité werkt het ANJV samen met de Anti Revolutionaire Jongerenorganisatie ARJOS, de Surinaamse jongerenorganisatie DJF (Democratisch Jongeren Front), de GSB (Groninger Studenten Bond) en de HBO-bond (bond voor het Hoger Beroeps Onderwijs).

Aan het in Utrecht opgerichte steuncomité "Utrecht voor Angola", dat zich ten doel stelt de MPLA moreel en materieel te hulp te komen, verleent het ANJV haar steun samen met het Medisch Comité Angola, het Angola-comité en de afdelingen Utrecht van de CPN, PvdA, PPR en PSP, de FJG (Föderatie van Jongerengroepen in de PvdA) en de USF (Utrechtse Studentenfederatie).

Een oproep van het Hoofdbestuur van het ANJV om op 24 januari in Amsterdam te demonstreren voor de erkenning van de volksrepubliek Angola leidde tot de opkomst van enige honderden jongeren, die een manifestatie op het Beursplein bijwoonden en hun solidariteit betuigden met het Angolese volk. Voorzitter Johan BOSMA beschuldigde de Nederlandse regering in zijn toespraak van inmenging in de strijd in Angola. Hij kondigde aan dat het ANJV financiële acties zal beginnen voor medische steun aan de MPLA en één van de drie door de MPLA gevraagde mobiele medische eenheden voor zijn rekening zal nemen.

Een nieuwe anti-imperialistische mantelorganisatie

Tamelijk onverwacht is vermoedelijk op 10 januari j.l. op initiatief van de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland - marxistisch-leninistisch (KEN ml) een nieuwe mantelorganisatie, de "Beweging voor Vrijheid en Onafhankelijkheid" (BVO) opgericht. De BVO is opgezet als anti-imperialistische organisatie, waarvan de activiteiten voornamelijk gericht worden tegen het imperialistisch streven van de SU en de VS. De BVO wil alle krachten verenigen, die zich tegen de overheersing van beide supermachten keren.

De lidmaatschapsvoorwaarden van deze mantelorganisatie zijn, zoals gebruikelijk bij dit soort organisaties, vrij ruim gehouden. Leden moeten programma en statuten onderschrijven, contributie betalen en deelnemen aan activiteiten. De BVO zal binnenkort een eigen, éénmaal per twee maanden verschijnend blad uitgeven.

Eerste activiteit van de BVO was het organiseren van een demonstratieve actie op 31 januari j.l. bij de ambassades van de SU en de VS te Den Haag als protest tegen de inmenging van die landen in de Angolese strijd. De actie trok weinig deelnemers. Medio maart zal de BVO zich voor het eerst landelijk presenteren tijdens een nationale manifestatie, die gehouden zal worden onder de centrale leuze: "Tegen de nieuwe tsaren in het Kremlin".

De oprichting van de BVO heeft naar alle waarschijnlijkheid plaatsgevonden in aanwezigheid van twee leden van de dagelijkse leiding van de Westduitse maoïstische partij KPD. Dezen hebben mogelijk van het contact gebruik gemaakt om enkele onjuistheden in de politieke stellingname van de KEN ml te corrigeren. De correctie had betrekking op enkele nog niet naar buiten gebrachte stellingen van de KEN ml met betrekking tot de politieke machtsvorming en de relatie tussen de communistische voorhoedepartij en de massa.

Streven naar eenheid

Het al eerder gesignaleerde, door de Chinese CP gestimuleerde streven naar eenheid in de Nederlandse marxistisch-leninistische beweging (zie MO 11/75) is in een nieuw stadium gekomen. Eind november heeft het Centraal Comité van de KEN ml andere marxistisch-leninistische organisaties benaderd met het voorstel besprekingen te beginnen, die tot organi-

satorische eenheid van de Nederlandse marxisten-leninisten moeten leiden. Opmerkelijk feit daarbij is dat de KEN ml, die zegt alle marxistisch-leninistische organisaties te hebben benaderd, de Bond van Nederlandse Marxisten-Leninisten (BNML) niet bij de besprekingen heeft betrokken. (In het begin van 1973 hebben vele gesprekken tussen KEN ml en BNML over eenwording plaatsgevonden, zonder dat positieve resultaten geboekt werden. Het afbreken van de besprekingen werd gevolgd door een vrij heftige polemiek tussen beide organisaties in hun bladen. Medio 1974 heeft de BNML nog eens getracht het gesprek opnieuw op gang te krijgen, maar de standpunten bleken nog te zeer uiteen te lopen.)

In een toelichting op haar initiatief, gepubliceerd in haar centraal orgaan de "Rode Tribune", geeft de KEN ml als motief "de algemene politieke heroriëntatie van alle marxisten-leninisten in het afgelopen jaar", daarbij voorbijgaand aan het feit dat van enige heroriëntatie in andere m.l.-partijen tot nu toe nauwelijks sprake is geweest.

De KEN ml stelt de andere organisaties voor de fouten van het verleden te vergeten en alle krachten te richten op het bereiken van politieke eenheid. Daartoe moeten over twee vraagstukken eensluidende standpunten ontwikkeld worden: dat van de internationale verhoudingen en dat van de binnenlandse klassenstrijd.

Het eerste punt zal, als het tot besprekingen komt, geen struikelblok zijn. De algemene internationale politieke lijn is door MAO TSE-TUNG zelf in de drie-werelden-analyse vastgelegd.

Het tweede punt zal de eenheid van de marxistisch-leninistische beweging vermoedelijk lange tijd in de weg kunnen staan, omdat het daarbij aankomt op het toepassen van het marxisme-leninisme in de eigen, concrete situatie. Dan spelen de zelf opgedane ervaringen, de in het verleden gemaakte fouten en de eigen interpretatie van het marxisme-leninisme een grote rol. En het zijn juist deze zaken, die in het verleden de verdeeldheid van de marxistisch-leninistische beweging hebben veroorzaakt.

*
* *

Partido Comunista de España

Algemeen

De Spaanse Communistische Partij (PCE) o.l.v. secretaris-generaal Santiago CARRILLO-SOLARES, stelt zich - zoals bekend - sinds 1968 ten opzichte van de CPSU autonoom op. De leiding van de PCE bevindt zich nog steeds in Parijs, daar de Partij in Spanje verboden is.

PCE in Nederland/Benelux

De PCE telt in Nederland ongeveer 100 leden en een onbekend aantal sympathisanten. In vergelijking tot 1974 een toename van $\pm$ 30 leden. De Partij heeft in ons land verschillende afdelingen t.w. Amsterdam, Delft, Den Haag, Rotterdam, Utrecht en de IJmond. Om het partijwerk beter te kunnen coördineren werd begin november 1975 het Nationaal PCE-comité in het leven geroepen. Dit comité bestaat uit 7 leden, die voor het merendeel de functie van politiek-secretaris van een afdeling bekleeden.

Reeds geruime tijd werkt de PCE h.t.l. nauw samen met de PCE in België en Luxemburg. Daartoe is verleden jaar als overkoepelend orgaan het PCE Benelux-comité opgericht. Dit comité zetelt in Brussel en bestaat uit 20 leden, afkomstig uit de Nationale comité's van de betrokken landen. De PCE in de Benelux telt momenteel circa 750 leden hetgeen t.o.v. 1974 een toename betekent van $\pm$ 200 leden.

In november 1975 werd in België de 1e Benelux-conferentie van de PCE gehouden. Tijdens deze conferentie hebben de afgevaardigden o.a. besloten, dat de PCE in de Benelux-landen voortaan in de openbaarheid zal treden. Verder werden een aantal resoluties aangenomen, waarvan de belangrijkste betrekking hebben op de navolgende punten.

1. Activiteiten m.b.t. ambassades en consulaten

De Spaanse "emigratie" moet raden in het leven roepen, waarin Spanjaarden, ongeacht hun maatschappelijke positie, zitting hebben ten einde de werkzaamheden van de ambassades en consulaten, die op hen betrekking hebben, te controleren.

2. Rechten voor buitenlandse arbeiders in gastlanden

De PCE roept de Spaanse arbeiders op samen met de andere gastarbeiders te strijden voor:

- het verkrijgen van een emigrantenstatuut, waarin hun socio-culturele en politieke rechten worden erkend en garanties worden gegeven voor de veiligheid van hun verblijf in het gastland en op het werk;
- het verdwijnen van discriminatie op arbeidsplaatsen, in wijken en woningen;
- gelijkheid van sociale rechten;
- erkenning van hun autonomie, o.m. met betrekking tot het onderwijs aan hun kinderen;
- het verkrijgen van het actief en passief kiesrecht in de gemeenten voor alle gastarbeiders;
- politieke vrijheid, vrijheid van meningsuiting, vereniging en vergadering voor alle gastarbeiders.

3. PCE-standpunt m.b.t. de vakbonden

"De gevolgen van de economische crisis van het kapitalistisch systeem komen op de schouders van de gastarbeiders terecht", aldus de mening van de PCE. Daarom raadt zij haar leden aan te strijden in de vakbonden van de gastlanden, hoewel zij de "veel voorkomende reformistische zienswijze" van deze vakbonden niet deelt.

Sinds genoemde conferentie valt er in Nederland een duidelijk waarneembare opleving van de activiteiten van de PCE te constateren. Zo wordt reeds in verschillende afdelingen gewerkt aan de vorming van oudercomité's, vakbondscomité's en de oprichting van afdelingen van de communistische jeugdvereniging. Tevens wordt veel aandacht besteed aan het werven van leden, vooral onder de vrouwelijke Spaanse emigranten.

De PCE in relatie tot Spanje

Bij monde van enkele belangrijke PCE-functionarissen werd na de dood van FRANCO verklaard dat de PCE m.b.t. de situatie in Spanje voorlopig een afwachtende houding aan zal nemen. De leden in de "emigratie" is aangeraden voorlopig niet naar Spanje terug te keren.

*
* *

Frente Revolucionario Anti-Fascista y Patriota (FRAP)

Het FRAP, een strijdorganisatie van de maoïstisch georiënteerde Communistische Partij van Spanje (PCE-ml), is in januari 1974 in Parijs opgericht. Het kwam voort uit een reeds in januari 1971 gevormd samenwerkingsverband van verschillende revolutionaire en anti-fascistische groeperingen.

Het FRAP streeft naar:

1. gewelddadige omverwerping van het huidige regeringsstelsel;
2. vorming van een federatieve volksrepubliek;
3. nationalisatie van de multi-nationals in Spanje;
4. diepgaande landbouwhervormingen en het onteigenen van de grootgrondbezittingen;
5. opheffing van het Spaanse kolonialisme;
6. vorming van een leger in dienst van het volk.

FRAP-concentraties h.t.l.

In Nederland bevinden zich concentraties van deze organisatie in Eindhoven, Helmond, Oss, Breda, Nijmegen, Hengelo en vermoedelijk Amsterdam.

In Eindhoven bevindt zich de relatief sterkste afdeling. In Nederland zal echter het totaal aantal leden de 50 niet te boven gaan.

Relaties met andere organisaties

Op actie-terrein bestaat er tussen het FRAP-Eindhoven en de PCE in Eindhoven contact, hoewel zij ideologisch gezien geen raakvlakken hebben. Verder is gebleken, dat contacten bestaan tussen het FRAP en de Kommunistische Eenheidsbeweging Nederland-ml (KEN-ml).

Tijdens demonstraties h.t.l. tegen de doodvonnissen in Spanje afgelopen jaar werden onder de demonstranten van uiteenlopende politieke richtingen geregeld leden van het FRAP waargenomen, terwijl deze organisatie via pamfletten liet weten, welk standpunt zij t.a.v. de situatie in Spanje inneemt.

Steun-comité FRAP

Eind 1975 werd het bestaan bekend van een Steuncomité FRAP te Am-

sterdam. In november/december j.l. heeft dit comité het le bulletin "Verzet" uitgegeven. In dit bulletin wordt gesteld, dat "de solidariteitscampagne met de revolutionaire strijd van het Spaanse volk zich verder ontwikkelt en zich uitbreidt".

*

* *

JOEGOSLAVISCHE ONTWIKKELINGEN

Wanneer er over de politieke situatie in Joegoslavië wordt geschreven, komt praktisch onvermijdelijk de vraag naar voren wat er met het land zal gebeuren als de nu 83-jarige president Josip Broz TITO van het politieke toneel verdwijnt. Deze vraag, in het begin der zeventiger jaren al actueel, wordt met de dag brandender, zeker als er in de pers berichten verschijnen over een tanende gezondheid van het Joegoslavische staats-hoofd. Het gokwerk, de speculaties en suggesties stapelen zich dan ook op.

Over een punt behoeft men in elk geval niet te twisten. TITO zal'ooit wel eens worden opgevolgd, maar niemand kan hem wezenlijk vervangen. Voor Joegoslavië is hij uniek. De auteur Milovan DJILAS, die eens zelf beschouwd werd als de mogelijke erfgenaam van TITO's politieke nalatenschap, heeft hem al jaren geleden op deze wijze gekarakteriseerd. Het is een karakterisering waarin het perspectief van een machtsvacuüm voor de nabije toekomst ligt opgesloten, al kan die toekomst nog wel even op zich laten wachten.

Het heeft er dan ook alle schijn van dat TITO, zich bewust van de situatie, sedert de laatste jaren zijn land opmaakt voor een zeer belangrijke fase in de strijd voor het onafhankelijke, niet-gebonden voortbestaan. De felle binnenlandse onderdrukking van de diverse vormen van dissidentie en nationalisme, het voortdurend benadrukken op alle mogelijke manieren en bij allerlei gelegenheden van de eigen koers, het verstevigen van de machtspositie van de Communistische Liga (de Joegoslavische CP) zijn er evenzovele indicaties voor.

Joegoslavië richt haar politiek op de toekomst, een politiek die sedert de breuk met Moskou in 1948 in het teken heeft gestaan van niet gebondenheid in internationaal verband, gepaard gaand aan een gedecentraliceerde vorm van economisch leven, het systeem van selfmanagement of arbeiderszelfbestuur.

Dit van Moskou afwijkende gedrag en de flirt met het "kapitalistische" Westen - zij het met grote terughoudendheid - zijn het Kremlin immer een doorn in het oog geweest, en zelfs na de verklaringen van 1955 en 1956 hebben de Sowjets steeds duidelijk laten merken dat de (dreigende) broederlijke hulp, die uitgaat van het socialistisch internationalisme, in casu de BREZJNEW-doctrine, voor Joegoslavië nog steeds niet als afgedaan moet worden beschouwd.

In Belgrado voelt men deze dreiging maar al te goed aan, en wellicht vormt deze mede de verklaring van TITO's grote ergernis over het feit dat m.n. westerse politici en journalisten Joegoslavië voortdurend op de weegschaal leggen. Treedt men op tegen "linkse marxisten" of tegen "liederlijke propaganda" vanuit het Westen, dan heet het dat Joegoslavië onder Sowjetrussische invloed geraakt; worden de acties verlegd naar het aanpakken van "pro-Moskou" elementen dan spreekt men van toenadering tot het Westen. Het lijken inderdaad nogal voorbarige conclusies en het is waarschijnlijk betrouwbaarder ervan uit te gaan dat Belgrado haar tussen Oost en West balancerende politiek tracht uit te buiten.

Economische situatie

Tekenend voor de Joegoslavische politieke houding is de geïntensiverde samenwerking met de Verenigde Staten. De handel met Amerika is de laatste jaren aanmerkelijk uitgebreid. In 1972 verkreeg Joegoslavië het recht van meest begunstiging, een complex van handelsvoordelen dat de Sowjet-Unie nog steeds niet heeft weten te verkrijgen. Besprekingen over vergaande Amerikaanse investeringen verkeren in een eindstadium. Voor wetenschappelijke programma's, inclusief uitwisselingen van enkele honderden studenten of wetenschapsbeoefenaren, werd Amerikaanse hulp aanvaard, de eerste kerncentrale zal met hulp van de Verenigde Staten gebouwd worden en na een onderbreking van 15 jaar hebben de Amerikaanse autoriteiten weer toestemming verleend voor de levering van militair materieel.

Doch ook hier zet TITO niet alles op één kaart. Recentelijk zijn o.m. vanuit Polen grote kredieten toegezegd, terwijl eind 1975 een lang voorbereid handelscontract met de Sowjet-Unie ondertekend werd. Overigens is de Joegoslavische economie niet erg gezond. Het systeem van arbeiderszelfbestuur, dat al sedert de jaren vijftig voor het strakke centralistisch geleide economische plan in de plaats kwam, heeft (nog) niet tot de verwachte resultaten geleid. De centrale overheid heeft bij herhaling moeten ingrijpen, bijvoorbeeld in 1973 middels een algehele loonstop. Nog steeds worstelt men met een ongekend hoge inflatie die mede zijn oorsprong vond in een prijsstijging van te importeren grondstoffen met

meer dan 50%, terwijl deze stijgingen niet gecompenseerd konden worden middels de exporten. Daarnaast heeft de in het Westen doorgezette economische recessie er voor zorggedragen dat grote aantallen Joegoslavische gastarbeiders naar hun land hebben moeten terugkeren. Vanuit het Oostblok is Belgrado al in min of meer bedekte termen te verstaan gegeven dat de Joegoslaven niet behoeven te rekenen op arbeidsplaatsen in de betrokken landen, hetgeen de werkloosheid in Joegoslavië niet onbelangrijk zal doen toenemen. De vraag is of het systeem de huidige problemen aan zal kunnen. In elk geval is het klimaat voor sociale rust en stabiliteit er niet beter op geworden en men moet afwachten of deze economische problemen samen met de hieronder nog te behandelen interne moeilijkheden niet kunnen escaleren tot een conflictsituatie die de mogelijkheid van buitenlands ingrijpen aanzienlijk vergroot.

Binnenlandse situatie

Naast deze economische problemen zijn er in Joegoslavië tal van factoren aanwezig die een destructieve uitwerking kunnen hebben op de nationale eenheid van het land.

De federatie kampt al van oudsher met een sterk nationalisme dat een verdelend element vormt omdat het niet om een Joegoslavisch nationalisme gaat doch om een Servisch, Kroatisch, Albanees nationalisme etc. Men ging er echter van uit dat onder de sterke persoonlijke leiding van TITO het regiem erin geslaagd was het nationaliteitenprobleem op te lossen, totdat in Kroatië de studentenonlusten van november 1971 het tegendeel bewezen. Voor de Communistische Liga was met name het nationalisme in Kroatië een struikelblok. Maar al te graag probeerden de Kroatische leiders het nationalisme van de bevolking te gebruiken om hun eigen politieke doelen kracht bij te zetten.

Slechts TITO's persoonlijke ingrijpen kon de crisis bedwingen. Zijn ingezette zuiveringscampagne binnen de Kroatische partij werd door de partijconferentie van de Joegoslavische Liga aanvaard en overgenomen. De tijd was nu rijp voor de herziening van de positie van de Liga, die een veel meer bindende centrale plaats diende in te nemen. Tegelijkertijd moest gewerkt worden aan de handhaving en verdere uitbouw van het selfmanagement-systeem. In de grondwetswijziging van 1974 waren de nieuwe lijnen terug te vinden.

Niettemin bleek de eenheid binnen de federatie niet zonder meer te kunnen worden afgedwongen. De versteviging van de greep van de Liga op het binnenlands gebeuren ging gepaard aan een steeds zwaarder wordende onderdrukking van oppositionele groeperingen. De harde aanpak nam vooral in de afgelopen twee-drie jaar enorm toe.

De in 1974 gevoerde politionele acties tegen de separatisten in Kroatië, en de arrestaties en veroordelingen van Chetnik- en Ustashi-leiders - organisaties van rechtse Serven en Kroaten die voornamelijk in het buitenland opereren onder emigranten en gastarbeiders - kregen in 1975 een vervolg.

Dit keer waren de Kominformisten - meer dan ooit - het kind van de rekening.

Kominform

In september 1947 werd door STALIN c.s. een nieuwe impuls gegeven aan het internationaal communisme door de oprichting van het Kominform.

Hoewel het Kominform werd opgezet als informatiebureau, met formeel als doel de wederzijdse informatie en het uitwisselen van ervaringen opgedaan tijdens het "revolutionaire proces" was al snel duidelijk dat men met het Kominform in feite een voortzetting beoogde van het in 1943 opgeheven Komintern.

Het tijdschrift "Voor duurzame vrede, voor volksdemocratie" diende dan ook meer als voorbeeld voor de te volgen politiek dan als uitwisselingsorgaan van ideeën.

Het hoofdkantoor werd te Belgrado gevestigd, waarschijnlijk vanwege het toen reeds bestaande wantrouwen van STALIN jegens TITO's afwijkende opvattingen. Het Kominform heeft in feite, nadat Joegoslavië er in 1948 uit werd gezet, een noodlijdend bestaan gekend en werd na het 20e partijcongres van de CPSU in april 1956 opgeheven. De afscheiding in 1948 leidde tot een emigratie van de pro-STALIN aanhangers uit Joegoslavië voor zover zij niet gearresteerd waren. Hun centra vestigden zij in enkele Tsjechoslowaakse en Zuidrussische steden. Het feit dat de Sowjet-Unie op ieder gewenst moment deze groepen kan gebruiken, maakt het niet verwonderlijk dat juist zij gezien worden als een groot gevaar voor de voortzetting van Joegoslavië's onafhankelijke koers. In felle aanvallen van partijleiders en in de pers wordt het Kominformisme en/of neo-

stalinisme verweten dat het in werkelijkheid streeft naar een gecentraliseerd controlesysteem zowel politiek als economisch en een terugkeer naar het Sowjet-blok. Alle officiële Joegoslavische verklaringen hebben echter gemeen dat de inwerking van het Kominformisme op de openbare mening miniem is. TITO zelf sprak van een handjevol mensen.

Ivo PERVAN, plv. minister van Binnenlandse Zaken in Kroatië stelde dat de binnenlandse vijanden de stabiliteit van het systeem niet konden bedreigen.

Daar staat dan tegenover dat regelmatig gewaarschuwd wordt voor de activiteiten van deze groeperingen. Zo achtte PERVAN het wel degelijk mogelijk dat nu er een nationale Kroatische raad was opgericht - een soort regering in ballingschap - een verheviging van activiteiten verwacht kon worden binnen de Joegoslavische grenzen.

Een van de meest gevaarlijk geachte Kominformistenleiders Vladimir DAPCEVIC heeft reeds ervaren dat TITO voor "dissidenten" een plek heeft waar zij hem niet meer kunnen lastig vallen. De tot Belg genaturaliseerde ex-kolonel verdween in augustus 1975 tijdens een verblijf in Roemenië. Een stroom van geruchten waarde rond en eerst na enkele maanden bevestigde Belgrado dat DAPCEVIC gearresteerd was op Joegoslavisch grondgebied, waar hij zich had bezig gehouden met anti-Joegoslavische activiteiten.

DAPCEVIC vluchtte in de jaren vijftig uit gevangenschap naar Bulgarije, lange tijd bracht hij daarna door in de Sowjet-Unie waarna hij zich uiteindelijk in België vestigde. Van meet af aan werd de beschermende Sowjetrussische hand gezien achter DAPCEVIC's handel en wandel in het buitenland.

De omvang van het Kominformisme laat zich moeilijk schatten. Vanzelfsprekend vormen de in 1948 weggevluchten of weggezuiverden de belangrijkste (doch niet meer al te jonge) groep. Men zal er in elk geval sterk rekening mee moeten houden dat bij een zich voordoend machtsvacuüm, deze groep zich zeker niet stil zal houden.

Naast nationalisten en Kominformisten zijn er nog enkele andere groeperingen die al dan niet met Sowjetrussische steun voor woelige tijden zullen kunnen zorgen.

Met name de al eerder genoemde Chetnik- en Ustashigroepen welke

laatste groep in 1972 een gewapende inval in Joegoslavië waagde omdat zij de tijd voor een guerrilla tegen het bewind van TITO rijp achtte.

Maar ook minder aan de dag tredende problemen kwellen het regiem in Belgrado. De slepende Macedonische kwestie vormt een blijvende twist-appel met het Moskou-getrouwe broederland Bulgarije. Al jarenlang heerst er een geschil tussen Bulgarije en Joegoslavië over de behandeling van de in de Bulgaarse provincie Pirin-Macedonië woonachtige bevolkingsgroepen.

Zo ook speelt het Albanees irredentisme. Een afscheidingsbeweging die voornamelijk in de provincie Kosovo opereert, waar de meerderheid van de bevolking van Albanese herkomst is.

Al met al kan ook van deze smeulende kwesties verwacht worden dat zij bij een gunstige wind tot niet te blussen vuren zullen kunnen aanwakkeren. Deze moeilijkheden moeten derhalve voor TITO c.s. toch wel aanleiding geweest zijn ernst te maken met de uitroeiing van de diverse soorten nationalisme, neo-stalinisme, bourgeois-opvattingen. De meer dan 200 (officieel bekendgemaakte) arrestaties in 1975 geven deze ernst wel aan.

Buitenlandse invloeden

De laatste maanden van het afgelopen jaar hebben een duidelijk waarneembare verkoeling te zien gegeven tussen Joegoslavië en de Sowjet-Unie. Een verhouding die vergeleken zou kunnen worden met de cyclische conjunctuurgolwing waaraan het economisch leven blijkt te zijn onderworpen. Het is dan ook bijna onmogelijk te voorspellen wat er in het licht van deze fluctuaties in de relaties met de Sowjet-Unie nu zal gaan gebeuren.

Vast staat in elk geval dat Moskou niet alleen de ontwikkelingen in Joegoslavië op een afstand wil blijven volgen doch dat zij tevens geen ogenblik verloren zal laten gaan om middels politiek-economische druk, Belgrado dichter naar zich toe te halen, ook al zou dit gepaard gaan met hulp aan subversieve groeperingen. Het gedogen van de Kominformisten in Tsjechoslowaakse en Oekraïense steden levert al haast het bewijs dat de Sowjetleiders deze groeperingen achter de hand houden voor "betere tijden".

Na de inval van Warschaupact-troepen in Tsjechoslowakije verkeerde de relatie tussen TITO en het Kremlin op een dieptepunt. Ondanks de deuk die deze affaire had achtergelaten in het vertrouwen t.a.v. Moskou's niet-inmenging in de Joegoslavische interne aangelegenheden, trad er - na enige jaren - toch een zekere normalisatie in de betrekkingen op. Nu eens was er sprake van een toenadering tot het Oosten, dan weer werd de band met het economisch voor Belgrado zo belangrijke Westen aangehaald.

Deze pragmatische tactiek leidde er toe dat het niet tot een openlijke breuk kwam en zelfs felle aanvallen bleven uit, ook al gaven de hierboven geschetste moeilijkheden aanleiding te over.

De Joegoslavische politieke leiders en persmedia hebben steeds hun uiterste best gedaan de Sowjet-Unie niet met name te noemen bij de campagnes in 1974 en 1975, welke resulteerden in honderden arrestaties en veroordelingen van de pro-Moskou supporters in het bijzonder. In november 1975 erkende TITO voor het eerst in een officiële rede het bestaan van Moskou-gezinde groepen, zowel binnen als buiten het land. De Joegoslavische regering ging er zelfs toe over de Sowjet-Unie te vragen zich niet te mengen in de interne Joegoslavische politiek. Stane DOLANC, gedoodverfd als 2e man in de partij-hiërarchie, zou dit dringende verzoek tijdens een gesprek met KIRILENKO, Politburolid en CC-secretaris te Moskou, overgebracht hebben. Moskou reageerde. In december 1975 publiceerde de Prawda een artikel waarin de Sowjet-Unie zich openlijk distancieerde van de Joegoslaven die recentelijk in hun land waren gearresteerd. Sectarische samenzweerders, werden zij genoemd, die banden met het Westen onderhielden en de goede relatie tussen de zusterpartijen trachtten te vergiftigen. En om TITO nog meer te apaiseren, prees de Sowjetpers de Joegoslavische patriotten die door de CPSU nimmer zullen worden vergeten. Zij vochten als kameraden aan de communistische zijde en de Liga stond aan het hoofd van de strijd voor transformatie in een socialistische maatschappij.

Het leek er even op dat de gemoederen waren gesust, de Joegoslaven tevreden en Moskou verlost van een extra druk op de toch al zo moeilijk liggende relaties met de Europese zusterpartijen.

De stilte was als die voor een stormige nacht.

In Joegoslavië barstte opnieuw in alle hevigheid een perscampagne los. Het belangrijke Joegoslavische dagblad Borba waarschuwde voor de détentepolitiek van beide grootmachten. Na afloop van de Helsinki-conferentie (CEVS: Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking) bleken de resultaten uit te blijven, erger nog, 1976 startte als een jaar waarin de internationale spanningen toenamen en het gevaar voor een terugkeer van de koude oorlog dreigde.

Bij herhaling werd het Joegoslavische standpunt ten aanzien van haar deelname aan de voorlopig tot medio 1976 uitgestelde paneuropese conferentie van communistische partijen publiek gemaakt. Dit standpunt behelst: de slotakte dient door alle partijen getekend te kunnen worden, geen veroordelingen van zusterpartijen en de conferentie moet niet dienen als voorbereiding voor een mondiale CP-en conferentie.

Begin 1976 werd Moskou in een ongekend felle aanval gehekeld over de verharding in haar houding tegenover de Oosteuropese CP-en en over een "stalinistisch" streven om de autonome CP-en terug te krijgen binnen het eenheidscentrum van het internationale communisme i.c. onder ideologisch toezicht van de CPSU.

Conclusie

Zoals in de inleiding reeds gesteld is, gaat Joegoslavië een wel bijzonder belangrijke fase tegemoet in de strijd om haar voortbestaan in onafhankelijkheid. Uiteraard zullen de interne en economische problemen zeker nog voor woelige tijden kunnen zorgen doch of deze problemen of een cumulatie daarvan de situatie rijp kunnen maken voor een interventie van de Warschaupact-landen - al dan niet op "uitnodiging" - lijkt vooralsnog niet direct voor de hand liggend.

De versteviging van de machtspositie der Communistische Liga, de haast die TITO blijkt te maken met het buiten gevecht stellen van andersdenkenden, de aanmerkelijk versterkte positie van het leger - immer een eenheidbindende factor geweest binnen de federatie - in politieke- en regeringsfuncties, al deze factoren zullen er garant voor moeten staan dat bij het verscheiden van de oude maarschalk, de federatie bijeengehouden zal worden. Of nu politieke leiders met de steun van het leger

of het leger zelf zullen gaan optreden als eenheidbewaarders van de federatie, is op dit moment niet zo relevant. Aangenomen mag worden dat Moskou na het heengaan van TITO zal trachten Joegoslavië dichter aan zich te binden. Het blijft een open vraag of dit met politieke middelen zal kunnen worden verwezenlijkt.

In het huidige klimaat van de détente-politiek past militair ingrijpen eigenlijk niet. Of Moskou wanneer het zover is kieskeurig zal zijn? 1968 is nog niet zo lang geleden.

*

* *